

Zamfir BĂLAN

IOAN C. SAVA – SUSȚINĂTOR AL PRESEI LITERARE BRĂILENE

1. Avocatul Ioan C. Sava

Avocatul Ioan C. Sava s-a născut la 14/26 aprilie 1891, la Brăila. A fost fiul unui dogar, Cristache Sava, și al Stănuței Sava, născută Albu, din Lacu Sărat o localitate din vecinătatea Brăilei. A urmat Școala Primară de Băieți nr. 3 „Tudor Vladimirescu”, apoi Liceul „Nicolae Bălcescu”, unde a fost coleg cu D.P. Perpessicius și cu Petre Andrei. A absolvit Facultatea de Drept din București, în 1915. A profesat avocatura până în 1952, când s-a pensionat.

De criticul și istoricul literar D. Perpessicius îl leagă nu numai anii de liceu și o mare prietenie, ci și debutul publicistic: au debutat în același timp, în 1911, în aceeași revistă literară brăileană, „*Flori de câmp*”, unde Ioan C. Sava a fost mai apoi și secretar de redacție.

Activitatea publicistică a lui I.C. Sava este una dintre cele mai susținute. O consemnare nesemnată, publicată în „Luceafărul” din 25 decembrie 1928 (an I, nr. 4), face cunoscută „*activitatea publicistică a directorului nostru*”. În ordine cronologică, lista numără 24 de publicații:

1. Revista săptămânală „Flori de câmp”, Brăila, în anul 1911.
2. Ziarul cotidian „Luceafărul”, Brăila, în anul 1911.
3. Ziarul „Universul”, București, în octombrie 1913.
4. Ziarul studențesc săptămânal „Cuvântul studențimii”, București, în anii 1913 și 1914.
5. Ziarul studențesc bilunar „Viața studențească”, București, în anul 1914.
6. Ziarul studențesc zilnic „Carpații”, București, 1915.
7. Ziarul studențesc săptămânal „Fulgerul studențimii”, București, în anii 1915 și 1916, în calitate de prim-redactor.
8. Revista săptămânală „Universul literar”, București, în anul 1916.
9. Revista săptămânală „Cortina Brăilei”, în anul 1918.
10. Ziarul săptămânal „Îndreptarea Brăilei”, în anii 1919, 1920, 1921, 1922, la început în calitate de prim-redactor, iar mai târziu ca director.
11. Ziarul cotidian „Telegrama”, Brăila, în anul 1920.
12. Ziarul săptămânal „Graiul nostru”, Brăila, în anul 1920.
13. Revista economică și juridică „Finanța și justiția”, Brăila, în anul 1920.
14. Ziarul cotidian „Cuvântul”, Brăila, cu începere din 1920 și până în 1927, în mod intermitent.
15. Ziarul politico-social „Fierul roșu”, Brăila, în anul 1920, în calitate de director.
16. Ziarul săptămânal „Brăila nouă”, în anul 1920, în calitate de prim redactor.
17. Ziarul cotidian „Curierul”, Brăila, cu începere din 1922 și până în 1927, în mod intermitent.
18. Ziarul săptămânal „Lupta Brăilei”, în anul 1923.
19. Ziarul săptămânal „Avântul”, Brăila, în anii 1923 și 1924.
20. Revista juridică „Monitorul Brăilei și al Galaților”, Brăila, în 1924.
21. Ziarul săptămânal „Fulgerul”, Brăila, în anul 1925.
22. Ziarul săptămânal „Gazeta meseriașilor”, Brăila, în anul 1925.
23. Ziarul „Dorobanțul”, al Soc. „F.A.P.”, Brăila, în anii 1925 și 1926.
24. Ziarul „Voința Poporului”, Brăila, în anii 1925, 1926, la început în calitate de prim-redactor, iar mai târziu ca director.

Începând cu 1 decembrie 1928, I.C. Sava a scos „Lucefărul”¹, subintitulat la început „*ziar săptămânal independent*”, urmat, în 1929, de revista „Lucefărul literar și artistic”.

După cel de-al Doilea Război Mondial, marginalizat de regimul comunist, I.C. Sava s-a pensionat, dar a continuat să scrie, fără să mai poată publica în ritmul de până atunci. A murit în 1975.

2. La început a fost... „Lucefărul”

Preocupările pentru publicistica literară ale lui I.C. Sava se manifestă pregnant în paginile gazetei „Lucefărul”, unde, începând cu anul al doilea (1929), „*săptămânalul independent*” rezervă pagina a doua literaturii. Nimic din articolul program, intitulat *Cuvânt înainte*, nu anunța apetența pentru literatură. Declarându-se în afara intereselor vreunui partid politic, noul săptămânal democrat condus de I.C. Sava promite să-și spună cuvântul „*în toate chestiunile la ordine zilei și vom căuta a impune tuturor: munca, cinstea, dreptatea, omenia și respectul adevărului!*”. În ciuda acestor direcții programatice, în numerele pe 1929 și 1930, cu foarte puține excepții, pagina a doua este dedicată literaturii și se intitulează „Lucefărul literar”, anticipând viitoarea revistă. De fapt, multe dintre semnăturile de aici se vor regăsi ulterior în revista „Lucefărul literar și artistic.”

Primul anunț referitor la „Lucefărul literar și artistic”, „*o revistă literară selectă, în 8 pagini*”, care „*se va tipări pe hârtie satinată și în condițiuni redacționale și tehnice ireproșabile*” și va apărea „*la începutul lunii octombrie anul curent*”, datează din 1 iulie 1929, când I.C. Sava face un apel către cititorii de reviste literare, tipărit pe prima pagină a „Lucefărului”, subintitulat „*Pentru «Lucefărul literar și artistic»*”. Cititorii noii reviste vor fi: „*lumea școlară, adică membrii corpului didactic de orice grad, studenții și studentele universităților, precum și elevii și elevele școalelor secundare, normale, comerciale, profesionale, seminarii etc.*”. Aria de difuzare cuprinde orașul și județul Brăila, precum și „*județele limitrofe: Ialomița, Buzău, Râmnicu Sărat, Covurlui, Constanța și Tulcea, unde, precizează I.C. Sava, nu există nici o revistă literară*”.

În același număr din „Lucefărul”, pe pagina a doua, I.C. Sava susține necesitatea unei reviste literare, într-un articol intitulat „*O revistă literară la Brăila*”. Revista ar putea fi „*un puternic stimulent pentru multe tinere talente, din localitate și județele limitrofe, care în prezent nu pot să se dezvolte în toată libertatea, neavând la dispoziție coloane, în care să se manifesteze*”. Cu atât mai mult cu cât Brăila este un centru cultural care a dat nume mari spiritualității românești și universale, susține I.C. Sava, în timp ce remarcă paradoxul în care trăiesc brăilenii: un oraș cu o efervescentă culturală excepțională nu a avut niciodată o presă culturală „*bine redactată și bine organizată*”. Tot astfel, Brăila care „*adăpostește în sânul ei mulți literați – poeți și prozatori consacrați – care ar putea forma un frumos mănunchi, capabil să susțină cu opere nepieritoare o publicație, care să*

¹ „*Lucefărul. Ziar săptămânal independent. 1 dec. 1928-25 dec. 1930. Director: I.C. Sava. Suplimente: Lucefărul Literar, 31 mar. 1929; Lucefărul Măcinului, 15 apr., 10 mai și 1 iun. 1929; Prevederea – Societate Anonimă Română de Asigurări și Reasigurări. 20 mai 1929.*” (Ion Volcu, *Dicționarul presei brăilene (1839-2007)*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2009)

De fapt, în anul al doilea, „Lucefărul” apare neregulat. Începând cu 13 ianuarie (nr. 2-3) și până în 15 martie (nr. 12-13) ziarul apare în numere duble, din două în două săptămâni. Numărul 14 apare în 24 martie, urmat de un număr special, de Paști (nr. 15, 31 martie 1929). În legătură cu acesta din urmă, pe ultima pagină a numărului anterior („nr. 12-13, vineri, 15 martie 1929”), o notă anunța următoarea apariție pe 28 martie: „*Numărul următor al ziarului nostru va apare joi 28 martie a.c., cu o bogată materie specială pentru Sf. Paști*”. Așa cum am arătat deja, numărul de Paști a apărut trei zile mai târziu, duminică, 31 martie 1929. Următoarele apariții sunt din nou în numere duble, cu o frecvență variabilă (nr. 16-17, 15 aprilie; 18-19, 1 mai; 20-21, 10 mai; 22-23, 20 mai; 24-25, 1 iunie). De la numărul 26 (15 iunie) și până la numărul 31 (1 septembrie 1929), inclusiv, aparițiile se succed la două săptămâni, „*la 1 și 15 ale fiecărei luni*”, în numere simple. De la numărul 32 (22 septembrie 1929), inclusiv, până la sfârșitul anului al II-lea (nr. 39, 29 decembrie 1929), „Lucefărul” „*apare duminica o dată la două săptămâni*”. De la primul număr și până la numărul 26 al anului al II-lea (15 iunie 1929), „Lucefărul” s-a subintitulat „*Ziar săptămânal, independent*”, în ciuda frecvenței neregulate. Odată cu numărul 26, se va subintitula „*Ziar independent, cultural-național*”, până la finele anului al II-lea.

În ultimul an de apariție, 1930, frecvența „Lucefărului” devine lunară. Primul număr iese abia în 20 aprilie, cu mențiunea „*Număr de Paști*”. Începând cu acest număr, „Lucefărul” se subintitulează „*Ziar cultural-național*” și anunță că „*apare o dată pe lună*”. Dacă ultima apariție poartă numărul 10 și este datată 25 decembrie 1930, o socoteală elementară arată că într-o lună avem de a face cu o frecvență bilunară.

apară săptămânal sau măcar de două ori pe lună” nu a avut până acum o revistă de „literatură pură, care să rămână”.

În numerele următoare, până la apariția revistei, I.C. Sava va folosi paginile „Luceafărului” pentru a menține în atenția publicului evenimentul și pentru a-i crea un orizont de așteptare puternic.

„Luceafărul” din 15 iulie (nr. 28) anunță data primei apariții a revistei literare: „*La 10 octombrie 1929, va apărea în localitate revista bilunară «Luceafărul literar și artistic, sub direcțiunea d-lui avocat I.C. Sava»*”. Urmează lista colaboratorilor din capitală (Sanda I. Mateiu, Asinety Stroe, D.P. Perpessicius, N. Vlădoianu, Vasile Militaru, Bartolomeu Cercopide, I.St. Ioachimescu, Crișan Axente, Mircea Miulescu, Clement Stoenescu, Dan Ciocârdia, G. Buznea Moldoveanu) din Brăila (Demetra Popescu, Florica Rădulescu, Vasile Bâncilă, Liviu Opreș, Ionel Lazaroneanu, Aurel Șerbănescu, Al. Georgescu-Vâlcea, It. A. Pascali, N.M. Cioroiu, Dan Faur, Const. Scaevola), din Făgăraș (maior Soare I. Manolescu) și din Oradea (dr. Gh. Bota).

Următorul număr, 29, din 1 august, publică pe prima pagină anunțul unei „vizite distinse”, făcute direcțiunii ziarului de Perpessicius, fostul coleg de liceu și universitate al lui I.C. Sava. Din relatarea vizitei, reiese clar dorința viitorului director al „Luceafărului literar și artistic” de a-și asigura cititorii că printre semnatari se vor afla nume prestigioase. Pe aceeași coloană, un articol intitulat „Luceafărului literar și artistic”, aduce informații importante, despre pregătirea noii reviste. Este clar că I.C. Sava a „testat piața”, a probat succesul jurnalismului literar prin intermediul ziarului „Luceafărul”: „*Înființarea unei pagini literare în ziarul nostru ne-a dat ocaziunea să constatăm că o revistă literară locală ar fi bine primită și ar umple un gol de mult simțit*”. Faptul că existau deja foarte multe materiale adunate de la colaboratori, face ca revista să apară la 15 septembrie 1929, adică aproape cu o lună mai devreme decât fusese anunțată inițial; informația privind frecvența rămâne nemodificată: revista va apărea de două ori pe lună, „*la 1 și 15 ale fiecărei luni*”.

Tot în prima pagină a aceluiași număr din „Luceafărul” I.C. Sava se folosește de un eveniment major în viața urbei („*împlinirea a 100 de ani de la eliberarea Brăilei de sub ocupația turcească*”), precizând că ziarul va apărea într-un număr special, în 14 septembrie.

Despre 14 septembrie este vorba și pe ultima pagină a „Luceafărului”, același număr (29, 1 august 1929), la această dată anunțându-se apariția „Luceafărului literar și artistic”: „*Pentru cititorii de reviste: La 14 septembrie 1929, va apărea în localitate revista bilunară «Luceafărul literar și artistic», sub direcțiunea d-lui avocat I.C. Sava (...)*”. Se înțelege că I.C. Sava are simțul evenimentelor mari și încearcă să plaseze apariția revistei de Centenarul Brăilei, asigurându-i astfel locul în istoria culturală a orașului.

3. Luceafărul literar și artistic

În cazul „Luceafărului literar și artistic”, I.C. Sava a gândit o revistă de provincie, o „*revistă locală*”, cu deschidere națională. Intenția este vizibilă la o simplă privire asupra componenței redacției: colaboratori din București, Buzău, Calafat, Călărași, Constanța, Făgăraș, Galați, Iași, Oradea, Orșova, Rm. Sărat, Timișoara (în această ordine apar în revistă). Pe de altă parte, activitatea de publicist a lui I.C. Sava, colaborările sale la numeroase periodice din țară, între care „Universul” și „Universul literar și artistic”, „Viața studentescă”, au creat „Luceafărului literar și artistic” terenul propice pentru difuzare și dialog, aspect ușor sesizabil din rubrica „*bibliografică*” a revistei.

Apărută în 1929, anul în care Brăila sărbătorea centenarul eliberării de sub stăpânirea turcească, revista „Luceafărul literar și artistic” își propunea, prin vocea fondatorului și directorului ei, să scoată intelectualitatea locală „*de sub jugul orientalismului literaro-fob*”. Pe de altă parte, avocatul și publicistul I.C. Sava, evaluând „*presa brăileană cultural-literară în decursul unui veac*”, constata că multe dintre periodicele vremii publicaseră pagini de literatură, dar niciuna nu fusese dedicată în

totalitate spiritului creator literar artistic. Între 1839, anul începuturilor presei brăilene², și 1929, anul în care își face apariția „Lucașul literar și artistic”, peisajul jurnalistic al fostei raiale însuma aproape patru sute de periodice. Multe dintre acestea au avut apariții efemere (unele n-au depășit două, trei numere), multe altele au fost mai degrabă foi editate ocazional, dar, chiar așa stând lucrurile, activitatea publicistică la Brăila, pentru perioada menționată, își găsește cu greu termen de comparație atât ca număr cât și ca varietate tematică.

Dintre periodicele apărute până la 1926³ – anul la care se oprește studiul lui S. Semilian⁴ – 22 au fost din domeniul literaturii și artei, incluzându-se aici, în primul rând, periodicele cu specific literar sau cultural, apoi periodicele al căror profil este altul decât cultura sau literatura, dar care găzduiesc – într-o pagină, sau într-o secțiune – articole literare sau de cultură. Se adaugă acestora periodicele care, fie și în absența unei pagini speciale, pot oferi informații cu valoare documentară pentru istoria literaturii.

Deși foarte bogat, segmentul nu se încadrează decât parțial în acele cote de valoare în măsură să-l înscrie într-o ierarhie a presei de specialitate. El rămâne, totuși, foarte important sub aspect documentar.

Între cele mai vechi periodice de cultură se află săptămânalul „Lumina”. Inițial el s-a numit „Drita” („Diar literar științific”) și a apărut ca organ al „Societății de Cultură Albaneză” cu același nume, în 1887. I-au urmat „Minerva”, 1889, revistă literară, științifică, populară, cu apariție bilunară, în 18 pagini; apoi: „Viitorul”, 1891, săptămânal literar științific, „Propășirea”, 1893, „*revistă științifică literară*”, „Flori de câmp”, 1911, una din cele mai bune reviste culturale și literare la care au colaborat Perpessicius (cu pseudonimul Victor Pribeagu) și I.C. Sava (pseudonim I. Albu).

După 1926, în numai trei ani, în peisajul cultural-literar al Brăilei și-au făcut apariția încă șase reviste: „Revista noastră” (apariție lunară, primul număr la 1 ianuarie 1927), „Florile Dunării”, (bilunar, primul număr la 1 februarie 1927), „Arena literară” (apariție lunară, primul număr la 1 decembrie 1927), „Lucașul”, („*ziar cultural național*”, primul număr la 1 decembrie 1928), „Analele Brăilei” („*Revistă de cultură regională*”, apariție trimestrială, primul număr ianuarie-februarie 1929) și „Lucașul literar și artistic” (apariție bilunară, apoi lunară, primul număr la 15 septembrie 1929)⁵.

Absența revistelor literare sau culturale pe anumite intervale de timp a fost compensată într-o oarecare măsură de pagini literare/culturale găzduite de câteva periodice. Este cazul săptămânalului „Dunărea”, în paginile căruia a apărut, sub îngrijirea lui Al. Djuvara, „Lucașul” lui Mihai Eminescu, în numărul 12, din 25 iulie 1883, înaintea „Convorbirilor Literare”.

Dintre periodicele cultural-literare, revista care a înclinat serios balanța în favoarea literaturii a fost „Lucașul literar și artistic”. Apărută la 15 septembrie 1929, la o sută de ani de la întemeierea orașului modern, revista își propunea să acopere un gol. Brăila avea nevoie, așa cum susținea directorul publicației, Ioan C. Sava, de „*o revistă de literatură pură care să rămână*”⁶ (s.a.), cu atât mai mult cu cât „*orașul nostru adăpostește în sânul lui mulți literați – poeți și prozatori consacrați – care ar putea forma un frumos mănunchi, capabil să susțină cu opere nepieritoare o publicație care să apară chiar săptămânal*”⁷ (s.a.). Timpul a demonstrat că argumentația lui I.C. Sava era mai

² Primul ziar: *Mercur, jurnal comercial al portului Brăila* (18 decembrie 1839).

³ S(olomon). Semilian, *Istoricul presei brăilene de la 1839 la 1926*, Brăila, 1927, Prefață de Perpessicius. După statistica alcătuită de S. Semilian, în acest interval au apărut la Brăila nu mai puțin de 395 de periodice.

⁴ Conform autorilor *Dicționarului presei românești* (Georgeta Răduică, Nicolin Răduică) – Editura Științifică, 1995 – până în 1918, la Brăila apăruseră 373 de periodice.

⁵ Vezi I.C. Sava, *Presa brăileană cultural-literară în decursul unui veac*, în „Lucașul literar și artistic”, an I, nr. 5-6, 1929, p. 1.

⁶ I.C. Sava, *art. cit., loc cit.*

⁷ *Ibidem.*

degrabă entuziastă și în bună măsură tributară unor intenții mobilizatoare: despre o bună parte dintre semnatarii revistei nu se mai știe astăzi nimic.

Cu toate acestea, „Luceafărul literar și artistic” rămâne un reper important în istoria presei brăilene și naționale, prin programul său și prin prezența în paginile ei a unor nume cu rezonanță, precum Perpessicius, Vasile Băncilă, Nae Ionescu, G. Dem. Teodorescu, Constantin Sandu-Aldea (postum), Panait Cerna (postum).

Aici a publicat Perpessicius fragmente din romanul – rămas neterminat – *Fatma sau focul de paie* și câteva dintre poeziile sale. Tot aici au apărut câteva din studiile de filosofie ale lui Vasile Băncilă, dar și o parte a *Impresiilor pariziene*.

4. Deschideri

În concepția jurnalistică a lui Ioan C. Sava, „Luceafărul” trebuie să se deschidă tematic în două direcții, spre a se distinge de celelalte publicații ce apăreau la vremea aceea. În bilanțul pe care îl face după patru luni și jumătate de la apariție, Ioan C. Sava concluzionează, pe seama reacțiilor publicului, că „*«Luceafărul» este tocmai ziarul care îi lipsea (publicului, n.n., Z.B.) și pe care de multă vreme îl dorea, ca organ de luptă tenace pe tărâmul cultural și național*”⁸.

Ideea lui Ioan C. Sava nu este nouă. La Brăila apăruse deja (și fusese semnalată chiar în paginile „Luceafărului”) o revistă de cultură regională – „Analele Brăilei”, sub direcția inginerului Gh.T. Marinescu și având în comitetul de redacție nume precum cel al lui Nae Ionescu. În plan național, ideea unei reviste de cultură regională nu era singulară. Schimbările de concepție, „*în noul cadru creat în România după 1918 sub influența ideilor acreditate de școala sociologică a lui D. Gusti*”⁹, au determinat o adevărată mișcare culturală regională și apariția mai multor reviste provinciale precum „Analele Dobrogei”, „Analele Banatului”, „Arhivele Olteniei”, „Țara Bârsei” și altele.

Cu siguranță lui Ioan C. Sava nu-i erau străine încercările de a scoate la Brăila o revistă de cultură regională. Gh.T. Marinescu, directorul „Analelor Brăilei” susținea că ideea unei astfel de publicații data „*încă de prin anul 1920*.”¹⁰

O privire asupra „*strategiei*” publicistice practicate de Ioan C. Sava îl așează fără dubii în continuitatea ideii exprimate de antecesorul său: „*o activitate culturală în provincie nu poate fi încheșată și rodnică, decât dacă e orientată, teoretic și practic, în sensul unui regionalism cultural clar înțeles*”¹¹.

Pentru Ioan C. Sava este evident că nu va putea merge pe urmele „Analelor Brăilei” și că va trebui să găsească o „*nișă*” pentru publicațiile sale. Mai mult, pledând pentru apariția unei reviste literare la Brăila¹², pare fie că ignoră existența deja a „Analelor Brăilei”, fie că le subapreciază, de vreme ce afirmă: „*O presă culturală (s.a.) însă, bine redactată și bine organizată, nu am avut niciodată. Sporadic, au apărut în orașul nostru mai multe ziare și reviste, mai mult sau mai puțin culturale, dar toate își dădeau repede «obștescul sfârșit».*”

Ideea că Brăila are un foarte bogat fond cultural și literar, dar nu îl valorifică prin intermediul unei reviste literare va fi reluată și mai târziu în paginile „Luceafărului literar și artistic”.

Rostul unei asemenea reviste ar fi de a face cunoscut acest fond, selectându-l și publicându-l în pagini „*care să rămână*”.

Două sunt țintele, în materie de public, către care urmează să se îndrepte paginile literare ale „Luceafărului”, dar, mai ales, cele ale revistei „Luceafărul literar și artistic”: „*lumea școlară, adică*”

⁸ O constatare și o întrebare. Pentru publicul cititor brăilean, în „Luceafărul”, an II, nr. 16-17, 15 aprilie 1929, p. 1.

⁹ Doru Bădără, „Analele Brăilei”. Revistă de cultură regională. Bibliografie, în „Analele Brăilei”, serie nouă, an I, nr. 1, Brăila, Muzeul Brăilei, 1993, p. 523.

¹⁰ Gh.T. Marinescu, „Analele Brăilei”, după trei ani de viață. Cum s-a creat și ce a realizat revista până acum. Ce vrea să înfăptuiască în viitor, în „Analele Brăilei”, an III, nr. 3-4, ian. -dec. 1931, p. 123.

¹¹ Ibidem.

¹² O revistă literară la Brăila, în „Luceafărul”, an II, nr. 27, 1 iulie 1929, p. 2.

*membrii corpului didactic de orice grad, studenții și studentele universităților, precum și elevii și elevele școlilor secundare, normale, comerciale, profesionale, seminarii etc...*¹³ Mai mult, nu este vorba numai despre „lumea școlară” a Brăilei, ci și despre cea a județelor limitrofe (unde, afirmă Ioan C. Sava, „nu există nici o revistă literară”), dar și despre public școlar și din alte categorii socio-profesionale din alte județe.

Așa se explică de ce, între preocupările majore ale direcțiunii ziarului și revistei se află două teme foarte sensibile:

- 1) susținerea financiară a publicațiilor cu ajutorul cititorilor, prin abonamente;
- 2) vizibilitatea publicațiilor cu mult dincolo de granițele Brăilei.

Pentru această din urmă chestiune este vizibil efortul lui Ioan C. Sava, care semnalează sistematic apariția altor publicații, din Brăila și din țară, făcând schimb de informație bibliografică, asigurând în felul acesta prezența propriilor publicații în atenția unui număr cât mai mare de posibili cititori.

Ioan C. Sava face chiar mai mult: recurge periodic la sinteze privind activitatea publicistică din alte zone ale țării, pe care le publică în paginile „Luceafărului literar și artistic”. Au apărut astfel articole despre presa literară din Oltenia, despre gazetele literare din vestul țării, despre publicațiile gălățene, precum și despre cele ale Brașovului.

Brașovul este exemplu – prin „Țara Bârsei” – de cum trebuie încurajată o mișcare culturală: „*Cu totul altfel își înțeleg românii din Ardeal datoria față de publicațiile culturale. Iată, de pildă, la Brașov, unde apare de câteva luni de zile o revistă regională «Țara Bârsei», sub conducerea d-lui profesor A. Banciu. Revista se prezintă în condițiuni dintre cele mai bune, dar la aceasta este încurajată de către cititori și de oficialitate prin donațiuni și subvenții apreciabile, care îi dau posibilitatea să-și acopere marile cheltuieli, ce le necesită o apariție regulată. (...) Onoare acestor sprijinitori ai culturii!*”¹⁴

Chestiunea este reluată, mai târziu, și în „Luceafărul literar și artistic”, unde I.C. Sava semnează un articol intitulat *Revistele literare ale orașului Brașov. Țara Bârsei. Ritmuri. Brașovul literar*:

„*Brașovul poartă frumoasa reputație a unei cetăți de veche cultură românească. (...) «Țara Bârsei» a intrat în al treilea an de viață și apare în volume de câte 100 de pagini, de șase ori pe an (o dată la două luni) sub conducerea d-lui profesor Axente Banciu.*

Această frumoasă revistă se bucură de sprijinul material al societății «Astra», al primăriei și prefecturii județului Brașov și al mai multor oameni de inimă...”¹⁵

Nu același lucru s-a întâmplat cu revista „Ritmuri”, care s-a văzut obligată la dispariție din lipsa susținerii financiare, chiar dacă, sub conducerea lui I.Al. Bran-Lemeny și a lui I. Focșeneanu, „*a fost una dintre cele mai bune reviste literare de provincie, rivalizând chiar cu cele care au fericirea de a se tipări în instituturile grafice din capitală*”.

„Brașovul literar” este revista care a preluat, sub direcția lui Cincinat Pavelescu, o bună parte din echipa redacțională de la „Ritmuri”, propunându-și să publice, lunar, „*literatură frumoasă, cu ceva afinități național-ortodoxe*”.

Ion Al. Bran-Lemeny nu era necunoscut cititorilor „Luceafărului literar și artistic”. În numărul 12, din 1930, acesta beneficiase de un medalion semnat de Ioan C. Sava. Aflăm de aici că poetul născut la Brașov, colaborator la „Gazeta Transilvaniei”, autor al mai multor volume de poezii, era brăilean după mamă.

¹³ *Un apel către cititorii de reviste literare. Pentru „Luceafărul literar și artistic”, în „Luceafărul”, an II, nr. 27, 1 iulie 1929, p. 1.*

¹⁴ *Bucur Arcidava, Cum este încurajată mișcarea culturală în alte părți, în „Luceafărul”, an II, nr. 33, 1929, p. 4.*

¹⁵ *I.C. Sava, Revistele literare ale orașului Brașov. Țara Bârsei. Ritmuri. Brașovul literar, în „Luceafărul literar și artistic”, an II, nr. 4, 1931, p. 3.*

După eșecul revistei „Ritmuri”, Ion Al. Bran-Lemeny este prezent în comitetul de conducere al „Brașovului literar”, alături de Nichifor Crainic, Maria Baiulescu, Aurel Mureșianu „*figuri care au tot atâtea drepturi la atributele laudelor binemeritate*”.

Apariția „Brașovului literar” este salutată și de secretarul de redacție al „Luceafărului literar și artistic”, poetul George Buznea-Moldoveanu, care recomandă „*publicului credincios tradiției și artei celei veșnice, să citească, să încurajeze și să prețuiască munca cetățuii literare de peste munți.*”¹⁶

Ioan C. Sava – a promoter of Braila’s cultural press

Abstract

The advocate Ioan C. Sava – promoter of Braila’s cultural press. Ioan C. Sava was an very activ promoter of Braila’s cultural press from the interwar period. He worked at 24 cultural magazines and newspapers. He managed ”Luceafarul”, the most important cultural newspaper from interwar period in Braila.

¹⁶ George Buznea-Moldoveanu, „*Brașovul literar*”, în „Luceafărul literar și artistic”, an II, nr. 4, 1931, p. 4.